א [מיי' פ"ז מהל' לולב הל' ז טוש"ע או"ח סיי

מרנא סעי׳ טוז:

בה ב מיי׳ פ״ח מהלכות

לולב הלכה ב:

בר ג מיי פ"ו מהלכות

מצה הלכה ח:

ביכורים הלכה ד:

לו: ע"ש יומה (לו: ע"ש יומה פא: ע"ש, ב) [ל"ל פרי אחד כלומר אם באת להצריך שנים ושלשה כי דמתנכר לקיחה פרי אחד אמר רחמנא. הרא"ש בסיי י"ד ע"ש], ג) [לעיל לא:], ד) [ל"ל הדור כן איתא בערוך ערך הדר דן, ס [בערוך איתא הדור], ו) [ע" מוספות לעיל ל. ד"ה משוס], ו) ל"ל של, ה) [בכ"מ פ"ו מהלי ביכורים דין ד' לא נזכר בר אביו וכתב דהלכתא כר׳ חיים דהוה רבו דרבי של רב אסין, ט) [ל"ל פסול], י) פסחים לח., ל) [שס], () [שם לו:], מ) [לעיל כו: וש"נ], () [ויקרא כג], ל) ר"מ מ"ז ומהרש"ל גורס ומאן דפסיל היינו מדרבנן, ע) [ועי' מוס' קדושין נג: סד"ה איהו

גליון הש"ם . נכז' שכן בלשון יווני. כעין

נ"ע תוספות בכורות ט:

ל"ה ותנו].

וה שבת דף סג ע"ב וש"נ: תום' ד"ה לפי שאיז כו'. עיין חולין דף קטו ע"ב תוס' ד"ה כלאי הכרם:

מוסף רש"י שהפלפלין חייבין בערלה. מין אילן הוא (יומא פא:). עד שבאין קטנים עדיין גדולים קיימים. מה שחין כן אילנות. דאע״ג בשמה מינטת, דטעיה. דבשאר אילטת יש נמי בהן תמימין ובעלי מומין, אין בהן גדולים כשבאין קטנים (סדור רש"י סי׳ רצא). שדר באילנו משנה לשנה. מהכא שמעינן דאתרוג אמר קרא, שאין פרי אחר עושה כן (לעיל לא:). שגדל על כל מים. כל מים לריך, בין לשחובין בין לגשמים, כשחין לו מי גשמים לריך להשקותו מים שלובין (סדור רש"י סי' רצא). מצה של מעשר שני לדברי ר' יאפילו לא דריש עוני לשוו אנינות (יצא זה שאינו נאכל באנינות אלא בשמחה) בעינן מנה שלו, ולקמן פריך מי כחיב מנחכם (פסחים לח.). פטורה מן החלה. כדמפרש דעריסומיכס כתיב ולא של

רבינו חננאל

גבוה (שם לז:).

ת״ר פרי עץ הדר, עץ שטעם עצו ופריו שוה, הוי אומר זה אתרוג. ואימא פילפלין [כדתניא היה ר"מ אומר ממשמע שנאמר ונטעתם כל עץ, שנאמו הנטעונם כל עץ, איני יודע שהוא עץ מאכל, מה ת"ל עץ מאכל, עץ שטעם עצו ופריו שוה, שטעם עצו ופויו שוה, הוי אומר זה פלפלין], ללמד שהפילפלין חייבין . בערלה. ואסיקנא הדר באילנו משנה לשנה, הוי אומר זה אתרוג. של אשרה ושל עיר הנדחת מצוה הבאה בעבירה. של ערלה פסול. מאי טעמא.

גבו' פרי עץ. שהעץ כפרי בטעם שוה: ממשמע שנחמר ונטעתם. וכתיב בסופיה לא יאכל איני יודע דבעץ מאכל משתעי קרא: חייבין בערלה. דלא תימא מין ירק הוא מפני שהוא עץ שפל כמין רותם שאינו גבוה מן הארץ: לא סחסר כל בה. ולמדך האי עץ מאכל דאפילו פלפלין בכלל: ננקוע חדא.

גרעין אחד: לא מינכרא לקיחסה. מתוך קוטנה: הדיר. פרי עץ שדומה אילנו לדיר של לאן: אטו כולהו אילני לית בהו פירות גדולים וקטנים. והלא כל תפוחי אילן אחד אינן שוות: ה"ק עד שבחים קטנים כו'. כלומר האי גדולים וקטנים לאו של שנה אחת קאמר אלא גדולים של אשתקד וקטנים של שנה זו שהאתרוג דר וגדל באילנו שתים ושלש שנים וכשבאין וחונטין של עכשיו עדיין גדולים דאשתקד קיימין בו: הדר. והיא היא דרבי אלא במשמעותא פליגי מר דריש ליה לשון דיר ומר דריש ליה לשון דירה: לפי שחין בה היתר אכילה. ורחמנא אמר לכם י הראוי לכם בכל דרכי הנחתו: לפי שחין בה דין ממון. שאינו שוה פרוטה דאיסורי הנאה הוא הלכך לאו שלכם הוא: קא סלקא דעתיה מאן דבעי היתר אכילה. אי הוי ביה היתר אכילה כגון מעשר שני בירושלים לא בעי דין ממון דאע"פ שאין ממונו לרבי מאיר דאמר בקדושין (דף נב:) מעשר שני ממון גבוה הוא ואינו נכסי הדיוט לקדש בו אשה כשר לנאת בו: ומאן דבעי דין ממון לא בעי היתר אכילה. ומכשיר אתרוג של טבל שאסור באכילה ומותר בהנאה: אלא למ"ד לפי שאין בה דין ממון. אבל היתר אכילה לא בעינן ומשום דין ממון קרינה ביה לכם: הרי מסיקה לזו תחת תבשילו. כדאמרינן (בשבת דף כה:) תתן לו ולא לאורו מכלל דבת אורו הוא: אלא בהיתר אכילה דכ"ע בעינן. ואפילו יש בה דין ממון לא מתכשרין בלא היתר אכילה דכיון דלא חזיא לכל דרכי הנאה לאו לכם הוא: דיו ממוו לא בעינו. אם מותרת באכילה כגון מעשר שני בירושלים ואליבא דרבי מאיר כשר ומתניתין דקתני של מעשר שני בירושלים כשר אפילו כר' מאיר דאמר מעשר שני ממון גבוה הוא מתוקמא: דין ממוז נמי בעינו. ומעשר שני לר׳ מאיר פסול ומתני׳ דקתני כשר רבנן היא דאמרי ממון הדיוט הוא ומקדשין בו את האשה: מסתיים דר' אסי הוא דחמר לפי שחין בה דין ממון. וח"כ איכא היתר אכילה דין ממון נמי בעינן ושל מעשר לר' מאיר פסול: אין יוצא בה ידי חובתו בפסח. ידי חובת אכילת מצה לילה הראשון ולקמן פריך מי כתיב מלתכם: פטורה מן החלה. דכתיב עריסותיכם והאי דגבוה היא ואע"ג דאיכא היתר אכילה כיון דלית

בה ידי חובתו בפסח לדברי חכמים יאדם בה דין שאר ממון לאו דידיה הוא: יוצא בה ידי חובתו בפסח ∂עיסה של מעשר שני לדברי ר' מאיר פטורה מן החלה לדברי חכמים יחייבת בחלה מתקיף לה רב פפא בשלמא עיסה כתיב יראשית עריסותיכם אתרוג נמי כתיב לכם "משלכם אלא מצה מי כתיב מצתכם אמר רבה בר שמואל ואיתימא רב

יימר בר שלמיא אתיא לחם לחם כתיב הכא לחם עוני וכתיב התם והיה

ת"ר יפרי עץ הדר עץ שטעם עצו ופריו גב" ת"ר שוה הוי אומר זה אתרוג ואימא פלפלין כדתניא יהיה רבי מאיר אומר ממשמע שנאמר 2ונמעתם כל עץ איני יודע שהוא עץ מאכל מה ת"ל עץ מאכל עץ שמעם עצו ופריו שוה הוי אומר זה פלפלין ללמדך שהְפּלפּלין חייבִין בערלה וִאין א"י חסרה כלום שנאמר ילא תחמר כל בה התם משום דלא אפשר היכי נעביד ננקוט חדא לא מינכרא לקיחתה ננקום תרי או תלתא י אמר רחמנא ולא שנים ושלשה (אחד) אמר רחמנא ולא פירות הלכך לא אפשר רבי אומר אל תקרי

תקרי הדר אלא (הדר) דבר ישדר באילנו

משנה לשנה בן עזאי אומר אל תקרי הדר

אלא מוני קורין למים פלשון יווני קורין למים

י(אידור) ואיזו היא שגדל על כל מים הוי (אידור) ואיזו היא

אומר זה אתרוג: של אשרה ושל עיר

הנדחת פסול: מ"מ ייכיון דלשרפה קאי

כתותי מיכתת שיעוריה: "(ושל) ערלה פסול:

מ"ם פליגי בה ר' חייא יבר אבין ור' אםי חד אמר

לפי שאין בה היתר אכילה וחד אמר לפי שאין

בה דין ממון קא סלקא דעתיה מאן דבעי היתר

אכילה לא בעי דין ממון ומאן דבעי דין ממון

לא בעי היתר אכילה תנן של תרומה ממאה

י (פסולה) בשלמא למ"ד לפי שאין בה היתר סולה) ₪

אכילה שפיר אלא למ"ד לפי שאין בה דין

ממון אמאי הרי מסיקה תחת תבשילו אלא

בהיתר אכילה כ"ע לא פליגי דבעינן כי פליגי

בדין ממון מר סבר היתר אכילה בעינן דין

ממון לא בעינן ומר סבר דין ממון נמי בעינן

מאי בינייהו איכא בינייהו מעשר שני

שבירושלים אליבא דר' מאיר למ"ד לפי שאין

בה היתר אכילה הרי יש בה היתר אכילה

למ"ד לפי שאין בה דין ממון מעשר שני

ממון גבוה הוא תסתיים דר' אסי דאמר לפי

שאין בה דין ממון דא"ר אסי אתרוג של

מעשר שני לדברי ר' מאיר אין אדם יוצא בו

ידי חובתו ביו"ט לדברי חכמים אדם יוצא בו

ידי חובתו ביו"מ תסתיים גופא אמר ר' אסי

אתרוג של מעשר שני לדברי ר' מאיר אין

אדם יוצא בו ידי חובתו ביו"ט לדברי חכמים

יאדם יוצא בו ידי חובתו ביו"מ סמצה של

מעשר שני לדברי ר' מאיר אין אדם יוצא

לה בריש בילה (דף ג.) ובשילהי הערל (יבמות דף פא. ושם) מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם: לפי ° שאין בו היתר אכילה. הדר אלא הדיר מה דיר זה יש בו גדולים וקטנים תמימים ובעלי מומין ה"ג יש בו ורחמנא אמר לכם הראוי לכם בכל דרכי הנאתן ואף על גב גדולים וקטנים תמימים ובעלי מומין אטו דגבי תרומה טמאה דרשינו פ' במה שאר פירות לית בהו גדולים וקטנים תמימין מדליקין (שבת דף כה.) מדכתיב לך ובעלי מומין אלא הכי קאמר עד שבאין קטנים עדיין גדולים קיימים ר' אבהו אמר אל

ללמדך שהפלפלין חייבין בערלה. דלא מימא מין ירק הוא מפני

וקשיא דלא בהכי תליא מלתא וכמה עלים שפלים הם שיש להם תורת

אילן אלא היינו טעמא משום דאמרינן פ' בתרא דיומא (דף פא:

שהוא עץ שפל כמו רותם שאינו גבוה כך פי' בקונטרם

ושם) כם פלפלי ביומא דכיפורי פטור

ופריך מהך דפלפלין חייבין בערלה

ומשני הם ברטיבתה הם ביבשתה

וס"ד כיון דסופו ליבש אפילו רטיבתא

פטורין וח"ת ומנלן דקרא בפלפלין

אימא אתרוג ואימא תלתן דאתרוג

טעם עצו ופריו שוה כדאמר הכא

וכן תלתן כדאמרינן בשילהי פ' קמא

דבילה (דף יג.) וי"ל אתרוג אין זה

חידוש אם הוא חייב בערלה ותלתן

מין ירק הוא מדחשיב כלאים בכרם

כדתנן במס' ערלה (פ"ג מ"ו) ומייתי

שלך תהא להסיקה תחת תבשילך כיון דנטמאת ואסרה הכתוב שייך לדרוש לך דידיה לגבי שאר הנאות כמו לכם דלולב דלא שייך ביה אכילה וא״ת גבי לולב של אשרה ושל עיר הנדחת (לעיל לא.) למה לן טעמא דמיכתת שיעוריה תיפוק ליה משום דבעינן דין ממון דאפילו מאן דלא חייש הכא גבי אתרוג לדין ממון היינו משום דעיקרו לאכילה אבל לולב דלית ביה אכילה כתיב לכם דידיה לענין דין ממון וי"ל דנקט דמיכתת שיעוריה כדי לפסול בי"ט שני וא"ת אתרוג של ערלה תיפוק ליה דמיכתת שיעוריה דמלותו בשרפה דקחשיב ליה בתמורה פרק בתרא (דף לג:) בהדי נשרפין ואמרינן התם הנשרפין לא יקברו ואפשר דאפילו מדאורייתא הויא ערלה בשרפה דילפינן לה מכלאי הכרם דכתיב בה פן תקדש ודרשיגן (חולין דף קטו.) פן תוקד אש ומהאי טעמא נמי פסול אתרוג של תרומה טמאה דמלותה בשרפה ולמה לן טעמא דהיתר אכילה וי"ל דודאי לא היה

לריך אלא נחלקו בהנך טעמי לענין

ערלה משום דנפקא מינה לענין

מעשר שני כדמסקינן איכא בינייהו

מעשר שני ואליבא דרבי מאיר

ס (ומאן דמכשיר היינו אליבא דרבנן)

והוה מלי למימר נמי מעשר שני

בגבולין ואליבא דכולי עלמא

כדמוכח בסוף חלק (סנהדרין דף

קיב:) שהוא ממון גבוהש: אתיא לחם לחם. מימה בפרק כל שעה (פסחים דף לה:) דאין יולאין ידי מלה בטבל מדכתיב לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות יצא מי שאיסורו עליה משום בל תאכל טבל תיפוק ליה משום דבעינן מלה משלכם וטבל לא חשיב לכם כדמוכח הכא גבי אתרוג דעד כאן לא פליגי בית שמאי ובית הילל אלא בדמאי משום דאי בעי מפקר ליה לנכסיה והוי עני וחזי ליה אבל בטבל ודאי כולהו מודו וי״ל דלא דמי דהא דאין יכול ללאת באתרוג של טבל דהוי כמו אתרוג דשותפין שיש לכהן וללוי בו חלק ודמי לאחין שקנו

תורה אור השלם 1. וּלְקַחְתֶּם לְכֶם בִּיוֹם הראשוו פרי עץ הדר ָּכָפֹת הְּמֶרִים וַעֲנֵף עָבֹת הְמֶרִים וַעֲנֵף עָבֹת וְעַרְבֵי וְ לפני ישמחתם אלהיכם שבעת ימים:

2. וְכִי תָבאוּ אֶל הָאָרְץ. וּנְטִיְאָתֶם בָּל עֵץ מַאֲכָל וַעֲרַלְתָּם עָרְלָתוֹ אֶת בָּרִיוֹ שָׁלִשׁ שְׁנִים יִהְיֶה ָ לְבֶם עֲרֵלִים לֹא יַאָבֵל: ויקרא יט כג

3. אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּגְיק בְמִסְבַּגָת תּאבֵל בָּה לֶחֶם לֹא תָחְסַר כֹּל בָּה אֶרֶץ אֲשֶׁר אֵבָנֶיהָ בַּרְזֶל אָשֶׁר אָבָנֶיהָ בַּ וּמֵהֲרֶרֶיהָ תַּחְצֹב נְח*ֹשֶׁ*

ראשית עַרַסתַכֶּם חַלָּה תָרִימוּ בתרומת גרן כן תרימו אתה: ה.. לא תאבל עליו חמץ שבעת יַמִים תאכל עַלִיו לחם עני מצות מַצְרֵים לְמַעַן תִּוְכֹּר אֶת בְּחִפְּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ בִּחִפָּזוֹן יָצָאתָ יוֹם צַאתְרָּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בֹּל יְמֵי חַיֶּירְ:

רבינו חננאל (המשר) אבא ור׳ אסי, חד אמר לפי שאין בה היתר אכילה, ולא חיישינו לדיו ממוז. בה דין ממון. מאי בינייהו, איכא בינייהו אתרוג של שני בירושלים. מכט. האליבא דר' מאיר דאמר במסכת קדושין מעשר שני ממון גבוה הוא, למאן בונון גבורו יווא, יכואן דאמר בערלה פסול לפי שאיז לו בה היתר אכילה. בירושלים כשר, שהרי לו בה היתר אכילה. למאז שאין בו דין ממון [אתרוג של מעשר שיני פסול. תסתיים דרב אסי דאמו לפי שאין בה דין ממון]. דאמר ר' אסי אתרוג של מעשר שני לדברי ר' מאיר אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב. לדברי חכמים אדם יוצא בו ביום טוב, תסתיים. גופא אמר ר׳ אסי אתרוג של מעשר שני לדברי ר' מאיר אין אדם יוצא בו, לדברי חכמים יוצא בו. וכז מצה של מעשר שני בירושלים, לדברי ר' מאיר אין אדם יוצא בה. לדברי חכמים אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. וכן עיסה של מעשר שני, לדברי ר' כינשו שני, דדברי ר' מאיר פטורה מן החלה, לדברי חכמים חייבת. ואתקפא עליה. בשלמא יאונקפא פריח, בשלמא עיסה כתיב עריסותיכם, ואתרוג נמי כתיב לכם, משלכם. דבעינז ממונכם. ומעשר שני לדברי ר' מאי ממון גבוה הוא, אלא מצה מי כתיב מצתכם. ושנינז

יליף לחם